

HISTORIEBREV NR. 7

AUGUST 2021

ENERHAUGEN, GRØNLAND OG TØYEN HISTORIELAG

Redaktør: Jørn-Kr. Jørgensen – jornjoer@gmail.com - Redaksjon: Karin Arnesen og Olav Rune Bastrup

ÅNDEN FRA ENERHAUGEN

Nylig var jeg på ekspedisjon til Enerhaugen. Etterpå ble jeg sittende ved Mac-en og lete etter gamle bilder fra dette vidunderlige sted, og Enerhaug plassen - som nesten ingen kjenner lenger - utmerker seg med dette bildet. På denne plassen munnet nesten alle gatene på Enerhaugen ut. Dette bildet er fra 1932. I murgården til venstre som vi såvidt ser, hadde bl.a. fru Tenningås sin melkebutikk. Skiltet står fremdeles! Mye på Enerhaugen er revet, dessverre, men ånden lever!

TØYEN SKOLE – ET KULTURSENTRUM

Det meste har sin egen sjarm, og kanskje bare den som har trått sine barnesko over skoleplassen på Tøyen skole virkelig vet å sette pris på denne «asfaltjungelen» - på den skrå hellingen inn mot gymsalen og den orange fargen. For 45 år siden var Tøyen skole en stor skole i området med både musikkorps og strykeorkester. Så døde det hen i noen år for å gjenoppstå som en kulturskole med høyt nivå. Slik skal det være – slikt trives på Tøyen! (JK).

ET BILDE MAN SJELDEN SER

Dette bildet er tatt fra toppen av Politihuset på Grønland – i bakgrunnen strekker Enerhaugens stolte blokker seg i vært. Dette er et bilde fra en vinkel man sjelden ser. De to politiansatte driver ikke balansekunst og de er ikke ansatt ved et sirkus, men forteller gjerne om det forebyggende arbeidet Oslo-politiet gjør i distriktet. Det er et arbeid publikum sjelden eller aldri ser, men som er der hele tiden og som griper inn når det er nødvendig. Og slik ser det altså ut fra toppen av Politihuset!

Politi-Placat.

Det er forbuden at bade Hesse paa den østlige og sydlige Eide af Slotsbryggen paa Tyveholmen, da det derliggende Badehuus daglig benyttes.

Christiania Politifammer den 19de Juni 1858.
C. Morgenstjerne.

I TROLLEYBUSSENS DAGER

Dette er et bilde vi sjelden ser. Det viser en trolleybus på vei nedover Monrads gate helt opp ved Telavåg gata – som går inn til venstre i bildet; altså helt i utkanten av vårt distrikt. - Helt til venstre i bildet – så vidt synlig – er Helgensens gate 76, blokka midt på bildet er Monrads gate 21. den første bygningen til høyre er Sars gaten 31. På den åpne marken til høyre bygget man Sameiet Professorløkka. Bak Sars gaten 31 ligger Botanisk Have. - Trolleybussen er på vei ned Monrads gate til Tøyen Skole. Senere ble bussens rute lagt til Finnmarks gata. - Barna som vokste opp i Helgesens gate 76 og i Monrads gate 21 gikk på Tøyen skole, mens de som vokste opp i Sars gaten 31 og i Sameiet Professorløkka, gikk på Lakkegaten skole. (JKJ)

Det er Deres egen Feil

at De ikke har opdaget, at De, ved at kjøpe Deres Klær i

GRØNLANDS BEKLÆDNINGSMAGASIN

Grønland 13 — Byens billigste Forretning — kan spare opptil 30—40 %. Vi skal i disse Dage bortsælge ca. 2000 Dresser og Vaarfrakker, alt sammen moderne Ting til ualmindelig billige Priser. Det kan være nok at nævne, at De kan faa solide Dresser fra Kr. 48.00, av norske Slitestoffer. Endvidere kan nævnes vor blaa- og hvitstripede Dres, som er nedsat til Kr. 95.00. Eug., blaa Cheviot-dresser sælges fra Kr. 90.00. Alle Vaarfrakker i sidste moderne Faconer sælges fra Kr. 40.00.

— Trikkeholdeplads Rolfsens Bakeri. —

Grønlands Beklædningsmagasin

GRØNLAND 13.

BLI KJENT MED DE ULYKKELIGES VENN

Ólafía Jóhannsdóttir var en islandsk-norsk sosialarbeider og kvinnesaks kvinne. Hun ble kjent i Norge som «de ulykkelige venn». Hun arbeidet blant prostituerte og alkoholskadde i hovedstaden og grunnla «Nanna Storjohanns minne», et herberge for hjemløse unge kvinner, drevet i regi av Hvite Bånd. I tillegg besøkte hun fengslene og tok nødstilte inn i sitt eget hjem

for kortere eller lengre tid. Hun kjempet i skrift og tale for Islands frigjøring og for kvinners rettigheter.

I vårt distrikt er Ólafia gangen på Grønland oppkalt etter henne og i Vaterlandsparken har hun en statue.

Ólafia ble født på Island og vokste opp hos morens søster Torbjørg Sveinsdóttir i Reykjavík. Tanten var leder av Islands kvinnesaksforening, og onkelen Benedikt Sveinsson var alltingspresident og bodde hos dem under sesjonene. Derfor fikk Ólafia vokse opp i et hjem preget av samfunnsmessig og politisk engasjement.

Ólafia ble lærer og ville starte folkehøyskole, derfor gikk ferden 1892 til Askov Folkehøyskole i Danmark. Her ble hun dypt grepet av Grundtvigs ideer. Hun skulle videre til Storbritannia for å lære meieristell og la veien om Kristiania. Hun tok inn på et hospits hvor bestyrerinnen var aktiv i Hvite Bånd, og Ólafia ble medlem. Hun knyttet mange kontakter og holdt foredrag i Studentersamfundet om betydningen av eget universitet på Island. I Kristiania ble hun "headhuntet" av et forsikringsselskap og drog hjem til Island. På et møte i kvinnesaksforeningen talte Ólafia om Hvite Bånd, og 50 damer meldte seg inn der og da. Dermed var Hvite Bånd grunnlagt på Island. Foreningen meldte seg inn i verdensforbundet, og grunnen var lagt for en internasjonal karriere i Hvite Bånd.

På en konferanse ble Ólafia utfordret til å reise for Hvite Bånd i Norge. Hun startet i Bergen 1900, men måtte avbryte og reise hjem. 1903 kom hun tilbake, og fra da ble Norge hennes andre hjemland. Ferden gikk videre til Trøndelag, hvor hun gjennomlevde sykdom og åndelig krise. Da hun ble frisk nok, reiste hun til Kristiania fast bestemt på å gjøre en innsats for de aller dårligst stilte i samfunnet. Hun oppsøkte Hvite Bånd, som drev et arbeid for syfilispassanter på sykehusene. Etter hvert fikk hun en liten leilighet på Grønland. Hun gikk på gaten og fikk kontakt med prostituerte og alkoholisererte, som hun hjalp på mange måter, også med overnatting i sitt lille krypinn.

Hun samarbeidet med to sykepleiere, Marie Bagger og Louise Salvesen, som også bodde i Smalgangen 4, en falleferdig rønne. 1912 fikk de kjøpt en bygård og startet herberge for unge kvinner. Ólafia ble bestyrer, men på grunn av svak helse trakk hun seg fra bestyrerstillingen allerede 1915. Året etter utgav hun boken «De ulykkeligste». Arbeidet for de utslåtte fortsatte med foredrag og artikler. I et foredrag sa hun: «Meget kan gjøres med penger, men, det største gjøres uten penger. Det ulykkelige mennesker trenger aller mest, er et annet menneske. – Man trenger ikke være så forsiktig og taktfull overfor en dronning som overfor en gatepike.» Ólafias engasjement var tuftet på en dyp kristen overbevisning som hun utviklet gjennom mange år. Hun var påvirket av både grundtvigsk tankegods og skrifter av den store baptistpredikanten C. H. Spurgeon. Hun sluttet seg til Oslo 1. Baptistmenighet da hun var 50 år. - Da Ólafia døde 1924, ble båren ført til Island og begravd på den islandske stats bekostning. Olafiangangen på Grønland i Oslo og Olafiaklinikken, Oslo kommunes senter for rådgivning, undersøkelse og behandling av seksuelt overførbare infeksjoner og hiv, er oppkalt etter henne.

Politi.
En Dundyne med rød blomstret
Var, 1 Dunpude, 1 Pudevar samt et
Lagen er anholdt og beror paa Politi-
kamrets detektive Afdeling til mulig
Gjenkjendelse.
Kristiania Politikammer den 24de
April 1886.

En plante er igaar anholdt hos en
mistænkelig person og beror til mulig
gjenkjendelse paa politikammerets op-
dagelseskontor.
Kristiania politikammer 4de juni
1890.

GRØNLAND SETT FRA EKEBERGÅSEN

I 1880-årene framstår Grønland fremdeles som et område preget av lav trehusbebyggelse og landlige omgivelser målt mot «murbyen» i det gamle Christiania. Langs ferdselsveien mot byens østlige inngangsport, Vaterland, og ved foten av bakken opp til det høyereliggende fattigstrøket Enerhaugen, hadde Grønland vokst fram til å bli en beryktet forstad. Kirken og skolebygningen (midten mot høyre) er likevel tydelige symboler på at noe nytt er i gjære også i disse fattigstrøkene.

MUNCHMUSEET VAR TØYENS HVITE PERLE

Det er ikke galt å kalle Munchmuseet «Tøyens hvite perle» der det ligger at steinkast fra Ola Narr og Tøyenbadet, like ved inngangen til Botanisk have og kun en kort bit fra sirkustomta – en flott beliggenhet i en grønn lunge i byen med kort avstand både til buss og t-bane.

Da Edvard Munch døde i januar 1944, vel 80 år gammel, hadde han gitt alle sine arbeider til Oslo kommune. Det viste seg snart at det var en betydelig gave bestående av 1 100 malerier, 3 000 tegninger og akvareller, 92 skissebøker, 18 000 grafiske blad og 6 skulpturer pluss fotografier og dokumenter m.m.

I 1946 bestemte Oslo bystyre at det skulle bygges et Munch-museum, men først i mai 1963 – 100 år etter at Edvard Munch ble født – ble Munchmuseet på Tøyen innviet. Byggekostnadene var ca. 7 700 000 kroner og ble dekket av overskuddet fra byens kinoer.

Museet hadde en gulvflate på ca. 1 150 kvadratmeter med utstillingshaller og aula. Veggene er konstruert slik at de kan flyttes for å lage større rom og for å gi plass for større utstillinger og gi variasjon. Dette gjør Munchmuseet til et fleksibelt museum hvor det også er et betydelig lager, kontorer, en flott museumsbutikk og en restaurant.

Siden 1963 har Munchmuseet vært en kulturinstitusjon i verdensmålestokk på Tøyen. Her har publikum, små og store, gledet seg over Munchs kunst og spesielle skaperglede og fargekombinasjoner, bruk av lys og penselstrøk, og ikke minst hans grafiske blad og tegninger som viser at «en gang var også de store små».

Blant Edvard Munchs mest kjente bilder er Skrik og Madonna, og på en særskilt måte skulle nettopp disse to bildene 22. august 2004 trekke hele verdens øyne mot "den hvite perlen" på Tøyen. Da ble nemlig de to bildene stjålet på en brutal og frekk måte ved at to maskerte menn midt på en tidlig søndag formiddag gikk inn i museet og rev de to bildene ned av vegg og løp ut med dem til en ventende bil som stod parkert med sjåfør i Tøyengaten klar til å forsvinne med kunsts kattene.

En japansk snarrådig turist som hadde besøkt museet samme formiddag, fotograferte ranerne i det de løp over gressplenene ved museet og mot den ventende bilen. Fotografiene er gode, men ikke så klare at gjerningsmennene kunne identifiseres. Bilen kjørte hurtig av sted mens rammene ble revet av og slengt langs kjøreruten, noe som gjorde at politiet fort kunne spore bilen til en tennisbane nær Sinsen kirke. Der ble bilen funnet etter kort tid, men bildene var forsvunnet.

Den 31. august 2006 kom bildene tilbake til sine rettmessige eiere. Takket være langdryge samtaler med kriminelle, kom bildene tilbake på vegg i Munchmuseet. Da de ble funnet, hadde Madonna noen hull og rifter i seg, mens Skrik var vannskadet på høyre side. Begge bildene er nå profesjonelt restaurert og er så gode som «nye».

Sterke krefter har ivret for at Munch-museet skal flytte fra Tøyen. Nytt hus et bygget ved siden av den nye operaen, og i løpet av overskuelig fremtid vil alle maleriene m.m. bli flyttet og alt vil få et nytt hjem. (Jørn-Kr. Jørgensen)

=====

ENERHAUGEN, GRØNLAND OG TØYEN HISTORIELAG

c/o Interkulturelt Museum (IKM), Tøyenbekken 5, 0188 Oslo

E-mail: egt.historielag@gmail.com - Org.nr. 924 634 766 Bankkonto: 1813 31 32690 - Vipps: 611188

=====